

บทที่ 5

สรุป วิเคราะห์ และข้อเสนอแนะ

สรุป

ในระบบประชาธิปไตย การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองที่ให้ความสำคัญกับการตัดสินใจของประชาชนในการปกครองตนเอง โดยผ่านกระบวนการสรรหาบุคคลเข้าไปเป็นตัวแทนในสภานิติบัญญัติ เพื่อทำหน้าที่ในการออกกฎหมายและควบคุมการบริหารงานของรัฐบาล ตลอดจนทำหน้าที่ในการสรรหาบุคคลที่จะเข้าไปบริหารประเทศ เพื่อทำหน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากรอันมีค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ สำหรับการปกครองในระดับท้องถิ่นนั้น กล่าวได้ว่าการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นเปรียบเสมือนแบบฝึกหัดทางการเมืองของประชาชน และเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติ เนื่องจากการปกครองท้องถิ่นเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวของประชาชน และทำให้ประชาชนมีโอกาสได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองของท้องถิ่น รวมทั้งสามารถทำให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถรับรู้ถึงผลของการบริหารงานของท้องถิ่นได้อย่างจริงจัง โดยเฉพาะการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเทศบาล ซึ่งมีการเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปบริหารงาน มีฝ่ายบริหาร (คณะเทศมนตรี” และฝ่ายสภา (สมาชิกสภาเทศบาล) มีข้าราชการประจำเป็นผู้ปฏิบัติงานภายใต้การควบคุมดูแลของฝ่ายบริหาร มีฝ่ายสภารับผิดชอบในการออกเทศบัญญัติต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพของเทศบาล ลักษณะการปกครองท้องถิ่นรูปแบบเทศบาลดังกล่าวไป จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการปกครองในระบบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

อย่างไรก็ตาม ในการเลือกตั้งของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งในระดับชาติ หรือระดับท้องถิ่น กระบวนการเลือกตั้งมักถูกตั้งข้อสงสัยว่าจะสะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ที่แท้จริงของประชาชนได้จริงหรือไม่ เมื่อบุคคลที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาส่วนมากจะใช้วิธีการระดมคะแนนเสียงอย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมาย และกติกาที่ได้วางไว้เป็นบรรทัดฐานตามกฎหมาย โดยเฉพาะการใช้จ่ายเงินซื้อเสียงซึ่งเป็นวิธีการที่ผู้สมัครหลายคนนำมาใช้เพื่อให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง วิธีการดังกล่าวกลายเป็นปัญหาซึ่งได้รับความสนใจและมีความพยายาม

หาแนวทางแก้ไขกันอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากชัยชนะที่ผู้สมัครได้รับจากการใช้จ่ายเงินซื้อเสียง มิได้สะท้อนให้เห็นถึงเจตนารมณ์ที่แท้จริงของประชาชนในการตัดสินใจเลือกผู้แทนของตน และไม่สามารถทำให้ระบอบประชาธิปไตยพัฒนาให้ก้าวไกลไปได้เท่าที่ควร

ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ผู้ศึกษามีความมุ่งหวังที่จะทำการศึกษาวิจัยถึงการใช้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้ง โดยได้หยิบยกเอาการใช้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว มาใช้เป็นกรณีศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อศึกษาถึงการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งว่ามีวิธีการใดบ้าง

ผลการศึกษา พบว่า ในการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลทั้งจากกลุ่ม “อรัญก้าวหน้า” และ กลุ่ม “อรัญยุคใหม่” มีรูปแบบวิธีการหาเสียงที่เหมือนกัน คือ มีการพิมพ์แผ่นโปสเตอร์ แผ่นปลิวหรือใบปลิว รถปราศรัยหาเสียง การจัดเวทีปราศรัยหาเสียง โดยเฉพาะการจัดเวทีปราศรัยหาเสียงนี้ ทั้งสองกลุ่มจะมีการกล่าวพาดพิงถึงกันและกัน และโจมตีกันอีกด้วย นอกจากนี้ทั้งสองกลุ่มยังมีวิธีการหาเสียงแบบลับ ซึ่งก็คือ การซื้อเสียงผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และการจัดเลี้ยงสังสรรค์ วิธีการหาเสียงที่ได้กล่าวมานี้ ล้วนแต่ต้องมีการใช้จ่ายเงินในการเตรียมการทั้งสิ้น

2. เพื่อศึกษาถึงการใช้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ทั้งการใช้จ่ายเงินในทางที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง

ผลการศึกษาพบว่า ในการใช้จ่ายเงินในการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้น ทั้งกลุ่ม “อรัญก้าวหน้า” และ กลุ่ม “อรัญยุคใหม่” ต่างก็มีการใช้จ่ายเงินในทางที่ถูกต้อง ซึ่งได้แก่ การใช้จ่ายเงินในการจัดพิมพ์แผ่นโปสเตอร์ แผ่นปลิวหรือใบปลิว การจัดเตรียมรถปราศรัยหาเสียง การจัดเวทีปราศรัยหาเสียง และการใช้จ่ายเงินในทางที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งได้แก่ การใช้จ่ายเงินซื้อเสียงผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และการจัดเลี้ยง

ในการใช้จ่ายเงินหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้น ทั้งสองกลุ่ม คือ กลุ่ม “อรัญก้าวหน้า” และ กลุ่ม “อรัญยุคใหม่” จะมีลักษณะการใช้จ่ายเงินที่เหมือนกัน คือ ผู้สมัครแต่ละคน จะนำเงินมารวมกันก่อนเป็นเงินกองกลาง แล้วนำเงินกองกลางนี้ไปใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้ง

ทั้งในทางที่ถูกต้องและไม่ถูกต้อง อย่างไรก็ตาม ทั้งสองกลุ่มก็ยังมีการใช้จ่ายเงินที่แตกต่างกันอยู่บ้าง ในรายละเอียดของการใช้จ่ายเงินซื้อเสียงเลือกตั้ง กล่าวคือ ในการใช้จ่ายเงินซื้อเสียงนั้น ทั้งสองกลุ่มมีการแข่งขันกันอย่างมาก โดยใช้วิธีการตัดราคากัน

นอกจากนี้ถ้าหากผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาเทศบาลและมีความต้องการจะดำรงตำแหน่งในคณะผู้บริหารเทศบาล ไม่ว่าจะเป็น ตำแหน่งนายกเทศมนตรี หรือ เทศมนตรี ก็จะต้องเสียค่าใช้จ่ายหรือจ่ายเงินเพิ่มให้มากกว่าคนอื่น ๆ

สำหรับที่มาของแหล่งเงินทุนที่ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งนั้น กลุ่ม “อรัญก้าวหน้า” มีเงินทุนที่มาจากตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งเอง ทั้งนี้ เนื่องจากผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนประกอบกิจการค้าขาย มีธุรกิจส่วนตัว มีฐานะทางการเงินร่ำรวยและมั่นคง ดังนั้น จึงสามารถระดมเงินทุนมาเพื่อใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งได้เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ กลุ่ม “อรัญก้าวหน้า” ยังได้รับเงินช่วยเหลืออุดหนุนจากนักการเมืองในระดับชาติ ที่เป็นที่รู้จัก มีชื่อเสียง และมีอิทธิพลในเขตจังหวัดสระแก้วอีกด้วย ส่วน กลุ่ม “อรัญยุคใหม่” ก็เช่นเดียวกัน ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนประกอบธุรกิจการค้าส่วนตัว ทำให้สามารถระดมเงินทุนมาเพื่อใช้จ่ายในการหาเสียงเลือกตั้งได้เป็นจำนวนมาก และสามารถแข่งขันกับกลุ่ม “อรัญก้าวหน้า” อย่างไม่เป็นรองมากนัก ทั้งนี้ บุคคลที่มีส่วนสำคัญในการให้เงินทุนสนับสนุนในการหาเสียงเลือกตั้งมากที่สุดก็คือ นายสมชาย เขียมจำรัส ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พ.ศ.2538 และได้รับการเลือกตั้งให้เป็นสมาชิกสภาเทศบาลด้วย

3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบปริมาณการใช้จ่ายเงิน ทั้งในทางที่ถูกต้องและไม่ถูกต้องในการหาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลอรัญญูประเทศ ระหว่างการเลือกตั้งในครั้งล่าสุด คือ ปี พ.ศ.2538 กับการเลือกตั้งในคราวก่อน คือ ปี พ.ศ.2533 ว่ามีเพิ่มมากขึ้นหรือลดน้อยลง

ผลการศึกษาพบว่า การใช้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลของกลุ่ม “อรัญก้าวหน้า” และ กลุ่ม “อรัญยุคใหม่” ในปี พ.ศ.2538 นี้ มีปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นจากปี พ.ศ.2533 เป็นจำนวนมาก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 กลุ่ม “อรัญกั้วหน้า” ได้มีปริมาณการใช้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้งเพิ่มขึ้น คือ ยอดการใช้จ่ายเงินรวมทั้งสิ้น จาก 2,807,000 บาท เพิ่มขึ้นเป็น 9,025,500 บาท

3.2 กลุ่ม “อรัญยุคใหม่” ได้ใช้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้งเพิ่มขึ้น คือ ยอดการใช้จ่ายเงินรวมทั้งสิ้น จาก 2,732,000 บาท เพิ่มขึ้นเป็น 8,972,500 บาท

และหากเปรียบเทียบปริมาณการใช้จ่ายเงินระหว่างกลุ่มทั้งสองนี้ จะเห็นได้ว่าในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ทั้งสองกลุ่มจะมีปริมาณการใช้จ่ายเงินและอัตราการเพิ่มของปริมาณการใช้จ่ายเงินที่ใกล้เคียงกันมาก

4. เพื่อศึกษาว่า หากมีการใช้จ่ายเงินในทางที่ไม่ถูกต้องในการหาเสียงเลือกตั้งแล้ว จะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการการเมืองในระบบประชาธิปไตยอย่างไรบ้าง

ผลการศึกษาพบว่า สภาพการเมืองท้องถิ่นของเทศบาลตำบลอรัญญูประเทศ นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2533 เป็นต้นมา การเมืองของท้องถิ่นจะเป็นการต่อสู้กันระหว่างกลุ่มการเมืองสองกลุ่ม คือ กลุ่ม “อรัญกั้วหน้า” และ กลุ่ม “อรัญยุคใหม่” โดยในการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลทั้งสองครั้งนั้น ได้มีการแข่งขันต่อสู้กันอย่างรุนแรง ระหว่างกลุ่มการเมืองทั้งสอง มีการใช้จ่ายเงินในการซื้อเสียงผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเลือกตั้งในครั้งล่าสุดคือ เมื่อปี พ.ศ.2538 ต่างก็เสนอหรือให้ราคาค่าลงคะแนนเสียงเป็นจำนวนมากถึง 1,000 บาท/หัว ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การปกครองท้องถิ่นซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง โดยการคัดเลือกตัวแทนของตนทำหน้าที่ในหน่วยการปกครองท้องถิ่น หรืออาจกล่าวได้ว่า ประชาชนมีอำนาจอธิปไตยระดับท้องถิ่น เป็นผู้กำหนดตัวแทนของตน เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล แต่ถ้าหากการปกครองท้องถิ่นดังกล่าวไม่ได้ทำให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ดังเช่น การจ่ายเงินซื้อเสียงเพื่อให้ประชาชนไปเลือกตั้ง และประชาชนก็ไปเลือกตั้งโดยเห็นแก่อามิสสินจ้างแล้ว ก็อาจกล่าวได้ว่า ประชาชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง และไม่ได้เป็นผู้ตัดสินใจกำหนดตัวแทนของประชาชนโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งอย่างแท้จริง ส่งผลกระทบให้การพัฒนาการเมืองในระบบประชาธิปไตยไม่สามารถพัฒนาให้ก้าวไกลไปได้เท่าที่ควร

เมื่อนำผลการศึกษาทั้งหมดมาเทียบเคียงกับสมมติฐานในการศึกษาวิจัย ที่ผู้ศึกษาได้ว่า การใช้จ่ายเงินเพื่อหาเสียงเลือกตั้งในทางที่ไม่ถูกต้องนี้จะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาในระบบประชาธิปไตย คือ ทำให้ระบบประชาธิปไตยไม่สามารถพัฒนาให้ก้าวไกลไปได้เท่าที่ควรนั้น กล่าวได้ว่า ผลการศึกษาได้เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ กล่าวคือ การซื้อเสียงเป็นการสร้างค่านิยมที่ผิดทางการเมือง ทำให้ต้องมีการซื้อเสียงในการเลือกตั้งครั้งต่อ ๆ ไป และทำให้คนดีแต่ไม่ร่ำรวยไม่มีโอกาสได้เป็นตัวแทนไปทำการบริหารองค์การปกครองท้องถิ่น

วิเคราะห์

สุจิต บุญบงการ (2535 : 30) ได้กล่าวไว้ว่า “เงินมีความสำคัญต่อการหาเสียงเลือกตั้งมาก แม้ว่าจะยังไม่สามารถระบุได้แน่นอนว่า ผู้มีเงินเท่านั้นที่จะชนะการเลือกตั้ง แต่ก็อาจกล่าวได้ว่า เงินทำให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบในหมู่ผู้สมัครรับเลือกตั้งมากขึ้น” สำหรับการใช้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลอรัญญประเทศ กล่าวได้ว่า เงินมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อผลการ แพ้-ชนะ หรือก่อให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบในหมู่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากการใช้จ่ายเงินของกลุ่มการเมืองท้องถิ่นทั้งสอง คือ กลุ่ม “อรัญญก้าวหน้า” และ กลุ่ม “อรัญญยุคใหม่” ในการเลือกตั้ง ทั้งปี พ.ศ.2533 และ พ.ศ.2538 แม้ผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลทั้งสองครั้ง ผู้สมัครจาก กลุ่ม “อรัญญก้าวหน้า” จะได้รับการเลือกตั้งมากกว่า กลุ่ม “อรัญญยุคใหม่” ในอัตราส่วน 7 : 5 แต่ก็ไม่ใช่อัตราส่วนที่มีความแตกต่างหรือห่างกันมากจนเกินไปนัก กล่าวคือ มีการ แพ้-ชนะ กันแค่ 2 คน แต่ถ้าหากผู้สมัครจากกลุ่ม “อรัญญยุคใหม่” ได้รับการเลือกตั้งเพิ่มอีก 1 คน แทนแล้ว ทั้งสองกลุ่มก็จะมีผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งเท่ากันคือ 6 : 6 ก็จะไม่มีการแข่งขันกันที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจะมีเสียงข้างมากในสภาเทศบาล

การที่ผู้สมัครที่ได้รับการเลือกตั้งจากทั้งสองกลุ่มได้รับการเลือกตั้งเข้ามาเป็นสมาชิกสภาเทศบาลในอัตราที่ใกล้เคียงกันเช่นนี้ อาจเป็นไปได้ว่า เนื่องจาก กลุ่มการเมืองทั้งสองนี้มีปริมาณการใช้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้งที่ใกล้เคียงกันมาก หรือเกือบเท่ากันเลยทีเดียว ในปี พ.ศ.2533 นั้น ทั้งสองกลุ่มใช้เงินไปประมาณเกือบ 3,000,000 บาท ส่วนในปี พ.ศ.2538 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งในครั้งล่าสุดนี้ ทั้งสองกลุ่มใช้เงินเป็นจำนวนประมาณ 9,000,000 บาท และถ้าหากพิจารณาเฉพาะประเด็นการใช้จ่ายเงินซื้อเสียงแล้ว ทั้งสองกลุ่มจะแข่งขันกันมาก เพื่อมิให้เกิดความได้เปรียบ เสียเปรียบกัน โดยการเลือกตั้ง ในปี พ.ศ.2533 ทั้งสองกลุ่มใช้เงินซื้อเสียงไป 200 บาท/

หัว คิดเป็นเงินรวมเฉลี่ยประมาณ 2,500,000 บาท ส่วนปี พ.ศ.2538 นั้น ทั้งสองกลุ่มใช้เงินซื้อเสียงไป 1,000 บาท/หัว คิดเป็นเงินรวมโดยเฉลี่ย ประมาณ 8,500,000 บาท

ดังนั้น ข้อความของ สุจิต บุญบงการ ในข้างต้น จึงมีส่วนเสริมและสนับสนุนประเด็นการใช้จ่ายเงินหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล โดยเฉพาะประเด็นการใช้จ่ายเงินซื้อเสียงได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้การที่ทั้งสองกลุ่มได้รับเลือกในจำนวนใกล้เคียงกันจากการซื้อเสียงในจำนวนใกล้เคียงกัน และทั้งสองกลุ่มต่างก็มิได้มีการแสวงหาวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการซื้อเสียงเลือกตั้ง เช่น การซื้อบัตรประจำตัวประชาชน และซื้อหน่วยเลือกตั้ง การเพิ่มบัตรลงคะแนน และการจัดตั้งห้วคะแนนอย่างเป็นระบบ แสดงให้เห็นว่า ทั้งสองกลุ่มอาจจะคาดการณ์ผลการเลือกตั้งล่วงหน้าได้ค่อนข้างแม่นยำ และมีความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นอย่างดี การซื้อเสียงจึงมีการแจกจ่ายโดยญาติพี่น้อง และคนสนิทมากกว่า และเป็นการจ่ายเงินตามความเข้าใจว่าควรจ่าย และเห็นเป็นเรื่องปกติ และหากจ่ายน้อยกว่ากลุ่มคู่แข่งชั้นก็จะไม่ได้รับความสนใจ การแจกเงินไปจึงทำไปเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างผู้แข่งขัน ในขณะที่ผู้รับก็รับโดยเห็นเป็นเรื่องปกติ และน่าจะมีการแบ่งกลุ่มกันไว้แล้วอย่างชัดเจนว่า เป็นกลุ่มผู้สนับสนุนฝ่ายใด และจะรับเงินจากกลุ่มใด

อย่างไรก็ตาม การซื้อเสียงเลือกตั้งดังกล่าวได้ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อพัฒนาการทางการเมืองไทยอย่างน้อย 2 ประการ กล่าวคือ ประการแรก เป็นการสร้างค่านิยมทางการเมืองที่ผิดหลักการประชาธิปไตย ทั้งผู้ให้และผู้รับ ผู้ให้ก็ถือว่าจ้างมาเลือกตั้งแล้วก็จบกันไป ในขณะที่ผู้รับก็ถือว่ารับค่าจ้างแล้วไปลงคะแนนก็จบกันไป การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบผู้บริหารก็ไม่เกิดขึ้น ในขณะที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารต่อท้องถิ่นก็ไม่เกิดขึ้น กระบวนการประชาธิปไตยจึงไม่สมบูรณ์ นอกจากนี้ในประการต่อมา เจตนารมณ์ประการหนึ่งของการจัดให้มีการปกครองท้องถิ่นก็เพื่อเป็นการฝึกให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในระบบประชาธิปไตย และเข้าใจสิทธิ อำนาจหน้าที่ของตนเองตามกระบวนการประชาธิปไตย การที่ประชาชนได้รับการปลูกฝังที่ไม่ถูกต้องจากการเมืองท้องถิ่นจึงทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องในการเมืองระดับชาติไปด้วย ความเข้าใจผิดเหล่านี้จะนำมาซึ่งความเบื่อบ่า

ขาดศรัทธา และไม่ให้ความสนใจเข้ามีส่วนร่วมในด้านอื่น ๆ จึงมีผลกระทบเป็นอย่างมากต่อพัฒนาการทางการเมืองไทยในที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากการที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การใช้จ่ายเงินในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลลพบุรีประเทศ ซึ่งผลการศึกษาปรากฏว่า ได้มีการใช้จ่ายเงินในทางที่ไม่ถูกต้อง คือ การจ่ายเงินซื้อเสียง และการจัดเลี้ยง ดังนั้น เพื่อป้องกันมิให้มีการใช้จ่ายเงินในลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้น หรืออย่างน้อยที่สุดก็ให้ลดน้อยลงไป ผู้ศึกษาเห็นว่า

1. ควรมีการกำหนดวงเงินในการใช้จ่ายเงินหาเสียงเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นให้เหมือนกันกับที่มีการกำหนดวงเงินไว้สำหรับการหาเสียงเลือกตั้งในระดับชาติ
2. ควรมีการเพิ่มข้อห้ามบางอย่างซึ่งบังคับใช้ได้ง่ายและจะมีผลให้ลดค่าใช้จ่ายในการหาเสียงลงบ้าง เช่น กำหนดขนาดและจำนวนป้ายโฆษณา
3. ในด้านการแก้ไขเรื่องการจ่ายเงินซื้อเสียงนั้น คงจะทำไม่ได้ง่ายนักในเร็ววัน วิธีที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหานี้คือ การให้การศึกษาแก่ประชาชน โดยการรณรงค์ชี้แจงให้ประชาชนสนใจอย่างต่อเนื่องถึงความไม่ถูกต้องและความไม่เหมาะสมของการซื้อเสียง

อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงนั้นการแก้ไขปัญหาการจ่ายเงินในการหาเสียงนี้เป็นเรื่องยากที่จะตัดหรือลดค่าใช้จ่ายลงได้อย่างมาก เพราะการหาเสียงก็เป็นการดำเนินงานอย่างหนึ่งที่ต้องมีการลงทุน ค่าใช้จ่ายในการหาเสียงอย่างที่ได้กล่าวไปแล้ว ไม่ได้อยู่ที่การซื้อเสียงแต่เพียงอย่างเดียว แม้ว่าจะลดการซื้อเสียงไปได้ ค่าใช้จ่ายอย่างอื่นยังคงอยู่ และมีแนวโน้มสูงขึ้น ดังนั้น การจะลดหรือชะลอการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายในเรื่องนี้ อาจต้องทำอะไรหลายอย่างไปพร้อม ๆ กัน เช่น ปรับปรุงระบบการเมืองภายในท้องถิ่นให้เข้มแข็ง ให้ประชาชนมีความรู้และความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น ควรมีการปรับปรุงและพัฒนาระบบเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นอีกด้วย